

Šuurmõõzz sãã'všum puã33lããgg -ã'rttel loppraportt:

**E'TĶĶÕS ŠUURMÕS SÃÃ'VŠUM PUÄ33LÄÄGGAIN
II'JJID 2020-2030**

**Kannteei, keãll'jeei da kulttuursãnji miãrkteei
puã33ekonomia**

Jäädtös

Puäz3håiddlääj (848/1990) 21 § meâlddsânji mädd- da meä'cctäällministeria meä'rrad lååiee'kken vuârast, kâ'll jie'llempuõccu paalgâskå'dd vuäz3 vuu'dest piirree'jji ââ'nned da kâ'll näkam puõccu paalgâskå'dd vuä'ssbie'll vuäz3 jäänmõsân vuä'msted. Asetõs miârkk-kruuggin da suurmõs sâå'vsum puäz3meä'rin lij viõggâst ee'jj 2020 vue'ssmannu loopp räija (450/2010, 857/2014).

Mädd- da meä'cctäällministeria meä'rrii 12.10.2018 ä'rttel valmštõöllâd e'tkõõzz suurmõs sâå'vsum puäz3lååggain paalgâskoo'ddi mie'ldd da vuä'ssbeä'l mie'ldd. Ä'rttel tuâimmjempâ'jj leäi 12.10.2018-31.12.2019. Ä'rttel tuâjjan leäi valmštõöllâd e'tkõõs mädd- da meä'cctäällministeriaa'je puõccui tä'lvvkuäivaspaai'ki keäll'jeei puädoodd meâlddsâz jie'llempuäz3meä'rest ii'jjid 2020-2030.

Ä'rttel saaggjää'dtee'jen tuâimmji Tapani Sirviõ Mädd- da meä'cctäällministeriast. Ä'rttel vuäz3li'zzen nõõmeeš Hannu Linjakumpu Lappi JTP-kõõskõõzzâst, Anne Ollila Paalgâskå'dd õhttõõzzâst, Risto M. Ruuska Lappi vu'vddvaaldâšmkontrest, Päivi Lundvall Lää'ddjânnam luâdsuõjjeemleettast, **Asko Länsman Sää'mtee'ggest**, Matti Tyhtilä MTK Tä'vv-Lää'ddjânnmest, Jouko Kumpula Luättree'ggesvuõttkõõskõõzzâst da Kirsi-Marja Korhonen Meä'cchalltõõzzâst. Ä'rttel piisren tuâimmje Päivi Kainulainen Lappi JTP-kõõskõõzzâst da Marja Anttonen Paalgâskå'dd õhttõõzzâst. Lää'ssen ärttla nõõmeeš põõšši ä'sštobddjen Juha Tornensis Kiõttmaddi paalgâskå'ddest da Henna Kvam ålggministeriast/Lää'ddjânnam Oslo ambassaadâst.

Ä'rttel noorõõdi õtmlo vuâra. Juõ'kõ paalgâskådda va'rrješ vuei'tlvažvuõd u'vdded maacctõõzz ärttla. Lää'ssen ä'rttel kuuli veiddsânji jee'res sue'rji ä'sštobddjid. Ä'rttel kiõtt'tõõllâm tuâggasaunnstõõzzid jeät referâstt lopprapoortâst. Ä'sštobbbikuullmõõz3, çiõlgtõõzz da paalgâskoo'ddi keerjlaž e'tkõõzzi vuännâz liâ lookâmnulla ha'ñkõõzz seeidain:

<https://mmm.fi/hanke2?tunnus=MMM039:00/2018>

Ä'rttel e'tkõõzz

Ä'rttel e'tkõõs puäz3lååggain:

E'tkõõs suurmõsân sâå'vsum puäz3lååkkkan lij 203 700 jie'llempuõccu pâjja 2020-2030.

Paalgâskå'ddvuõttsaž jie'llempuäz3lååggaid jeät e'tkõõs muttâz, leša kâå'tt-a paalgâskå'dd õõlgtet e'tkõõs kue'htt tuâim puäz3jânnam keäll'jeeivuõd ra'vvjem diõtt. Vuä'ssbie'llvuõttsaž lååggaid e'tkõõs õõutmeâldlä'stemnulla nu't, što juõ'kõ paalgâskå'ddest vuä'ssbie'llvuõttsaž suurmõs sâå'vsum le'ççi 500 jie'llempuõccu. Muttâz täävtõsân lij låå'zzted vä'ldduâimlaž da çõnnõõdi puäz3vuä'mstee'ji meä'r paalgâskoo'ddin. Ouddnummuš vuäitt jää'dted jeälai çinlmõõvmmõ'sše, mii vue'zzin vuäitt ouddvie'kõted uu'cces paalgâskoo'ddi õhttõõvmmõõz3id.

Ä'rttel e'tkõõs puäz3lååggai meâldli'zzen låå'sstuâimmân

Puõccui tä'lvvkuäivaspaai'ki keäll'jeei äänmõõžž ra'vvjem diõtt di luâđ määnghämmsažvuõđ õõu'deei puäzvesttummuž optimâsttmõõžžân ä'rttel e'tkkad raajjânnalla õõlgteei paalgâskâ'ddvuõttsaž puäzjânnam hâidd- da ââ'nnemplan.

E'tkkõõz vuâđđõõttmõõžž

Ä'rttel e'tkkõs vuâđđâäv obba'rvvõ'sse, ko'st lij valddum lokku:

- Luâttree'ğgesvuõttkõõskõõžž (LUKE) mââimõs raportt puäzjânnam sââ'jest da rapoort siâzstõõžž,
- Halltõsprograamm kii'rjummuš puäzjekonomia keäll'jeeivuõđ da ââ'nnemvuõđ õ'htešõõttummmšest da **alggmeer saa'mi** kulttuur miârtkõõžžâst,
- Di veeidas ä'sštobddikuullmõš da pâ'jjel ee'jj peštam ä'sštobddji ä'rtteluâjj.

Puäzjhâiddläâ'jj 21 § 2. mom. meâlddsânji paalgâskââ'dd jie'llempuõccui jäänmõsmeä'r meä'rreen mädd- da meä'cctäällministeria âlgg kii'ddjed vuâmmšõõžž tõõžž, što tä'lvvpââ'jest paalgâskââ'dd vuu'dest ve'sttemnalla âârrai puõccui mie'rr ij pââ'jet paalgâskââ'dd tä'lvvkuäivaspaai'ki keäll'jeei puâđoodd. Luâttree'ğgesvuõttkõõskõs (LUKE) lij ee'jjest 2019 puu't'tam kâ'tteei tu'tkkummuž tä'lvvkuäivaspaai'ki šlaaj muttsin da muttsi mäainain. Obb raportt lij lookkânnalla liinjâst <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-326-763-3>.

li'jji 2016–2018 puäzjânnaminventâsttmõõžžâst paalgâskoo'ddi jee'res-šlajjsa tä'lvvkuäivaspääi'k kart'teeš satellitkartt-tu'tkkõõžzi veäkka. Še jee'res mäddââ'nmemââ'blek da infrastruktuur kâtt- da stamâlvuu'd paalgâskoo'ddin kart'teeš äü'kkee'l päi'kkteâtaunnstõõžžid da tu'tkkee'mteâđ mäddnâänmõõžž vaaiktõõžzin puõccui vesttummuša. Puäzjhâiddvuud tä'vbeä'lnn 20 paalgâskââ'dd jee'eljânnam šlaajfriskkvuõđ da friskkvuõđ muttsid se'lvteš vee'rdee'l ii'jjin 2005–2008 da 2016–2018 inventõsttum jee'eljânnam te'sttvuudi (618 kpl) šâddvuõttmettummušid. Puäzjânnammie'cci raajõõžž da lâppjânnam meä'ri muttsid se'lvteš ii'jji 1995–1996 da 2016–2018 puäzjânnamklasstõõllmõõžžid ve'rdee'l. Puäzjânnamklasstõõllmõõžži snäätinaivuõđ da jee'el te'sttvuudi voddvuõđ te'sttješ. Klasstõõllmõõžž tuõ'tteš samai õhtnee'jen vä'lddkââ'dd mie'cci inventâsttmõõžž te'sttvu'ddaunnstõõžžin da te'sttvuudin vuõžžum paalgâskoo'ddi jee'elestimaatt snäätinaivuõđ vuâmmše âârram pue'r.

LUKE mie'ldd tuejjuum statistikkanalyys vuâdald jee'elbioaunnstõõžžid vaaikte see'lvben vesttummuž ee'jjäiggsaž šõddmõš jee'elpaai'kin da jee'elpaai'ki puäzsuõkkâdvuõđ seämmanalla gu meä'cctääl šõddeem muttâz mie'cci raajõõžžâst da vuâ'mm mie'cci meä'rin paalgâskoo'ddin. Še mäddâänmõõžž veeidasvuõtt paalgâskoo'ddin da vuâstai še ääim-muttâz tuejjeem ekosysteem-muttâz čiołgte vuâssas jee'eljânnam friskkvuõđ da rää'ss-šlaajjmuttsid. Jee'res vuu'din jee'res raajj'ji vaaiktõs kuuitâg vaajtâäll. Ääuktee'm muttâz puõccui puäzjânnampirrõõžžâst liâ siõmmnai siõmmnai mõttam puäzjhâaid da lââ'zztam puõccui tä'lvvâi'ğglââ'sspoortummuž da kaardâsâänmõõžž taarb. Puäzjânnam keäppnummšest da juâkkmõõžžâst liâ šõddâm paai'kin še ristreeid da vaiggâdvuõđ puäzjhâaid di jee'res jie'llemvue'jji da intressjoouki kõ'skķe.

LUKE mie'ldd puõccui tä'lvvkuäivaspaai'ki ânn'jõžsââ'j da ââ'nnemvuõđ pue'reem diõtt taarbše'češ puäzjhâiddvuud jee'res vue'zzid pue'rmõsân suâppi obbvâäldlaž, ku'kšespešttlaž puäzjânnam hâiddplanid. Puäzjhâaidast paalgâskoo'ddi ee'jjäiggsaž jânnamjârrõsriâšldõõggi ooudâsviikkmõõžž da puäzmeä'ri ohjjeem taarb da veei'tlvažvuõđ õõlgči vä'ldded lokku. Nuu'bb beä'lnn jee'res tu'tkkummuž vue'zzin tiuddee LUKE puäzjânnamtu'tkkummuž, da vue'zzin čârre tõ'st. Kuu'kk ve'sttee'kani âârram jee'elpaai'kin meä'cctääl vaaiktõs jee'elmeä'rid leäi čiołgâld uu'ccab. Mââimõõžž ee'kkpõõ'ji poodd ekonomiamie'cci raajõõžž muuttâs lij leämmaž puäzvesttummuž mäain mie'ldd äiggsab miõttlab.

Puäzjekonomia kanntemvuõđ vuãđđ lij va'stteei mottjete'mes vue'žžpuãđ sõõrčkani piiriee'jji vaajtõõli šõŋŋjeällmõõžžin. Meacca tuejjeem lââ'sspoortummšin da tä'lvväi'gğkaardâsâännmõõžžin vuei'tet ee'kkvaajtõõllmõõžž ta'ssjed da vä'lttjõõvvãd vää'nii'jjin. Gu puõccu liã šuurmõs ääi'j täã'lvvest poortem kruuggãst, jiã puõccu tuejjed teãddaid tä'lvkuãivaspaai'kid.

Ä'rttel ka'nnat Luãttree'gğesvuõttkõõskõõžž tu'tkkummšest e'tkkuum tuãim obbvããldlaž da ku'kespešttlaž puãzžjãnnam keãll'jeeivuõđ pue'reei plaanin. Täin plaanin puãzžhãidd vuãitt çõnnõõttãd jiijjãs vue'zzeld pue'rmõsãn vaaikted puãzžjãnnam sãjja da õõu'deed tõi keãll'jeei âãnnmõõžž. Seãmmavuãra puãzžjãnnam hãidd- da âã'nnemplanid õhtteei tuãim vuei'tte õõu'deed mãngain naa'lin še puãzžhããid puãđvuõđ da kanntemvuõđ puãrrnummuž. Mã'ta LUKE puãzžjãnnaminventãsttmõõžžãst kuuitãg puãtt õlmma, šuurmõs vue'zzest puãzžhãiddvuud puãzžhããid õhttvuõđãst še jee'res mãddãã'nnemãã'blek da meã'cctããll vaaikte miãrkteeinalla puãzžjãnnam sãjja da âã'nnemvuõ'tte, mõõn diõtt puãzžjãnnam keãll'jeei âãnnmõš lij še veiddsab da vä'žžlab keãll'jeei bioekonomiaa'je kuõskki kõõççmõš. Juãtkast še äãim-muttãz vaaiktõõžž puãzžjãnnam sãã'j muttsid õõlgçi vä'ldded lokku õõu'dab pue'rben kã'ttee'l nu't puãzžhããid vue'kkãttmõõžžãst gu puãzžjãnnampirrõ'sse vaaikteei jee'res mãddãã'nnemãã'blki da jie'llemvue'jji tuãimmjummušest.

Lãã'ddjãnnam luãttšlaaji vaarvuãlažvuõttã'rttel tuõđi, što äãim-muuttãs da puãzžvesttummuš di tõi õhttsãžvããiktõõžž liã jeãnab miãrkteei tuõddãrluãttšlaaji sãjja vaaikteei tuejjei. Äimmõõžž pakknummuš tuejjad kuã'ceveã'ccraaj kaggõõttmõõžž tuõddãrvõudda da še'snnmããdd miõsttõõvmmõõžž. Puõccui vesttummuš kooll tuõddãrvuud luõttu. Viõusãs pirrekksãž ve'stteeãdd kuuitãg rããššad mãngai, jããnmõsãn kãã'škes jee'elnallšem tuõddãrluãttšlaaji sãã'j. Viõusãs kie'ssvesttummuš rããššad tuõddãr-rããđ õõđummuž. Mããžna ve'stteeãddain liã še miõttlõs vaaiktõõžž šlaajjkãã'dd mãngghãmmašvuõ'tte jeãnab poorrãmlãž luãttšlaajin. Miãrkteei lij vesttummuž õhttsãžvããiktõs äãim-muttsin. Tã'st õuddmiãrkkãn liã tuõddãr-rããđ, koin äãim-muttãz seu'rrjõssãn voddã'tte tããu'jben da veeidasvuãllsi'žžen mittarã'llbai tuejjeem skããđ. Kie'ssçiõgrdõkvuu'din rããđai jãll'jem mittarskããđain lij vaiggubun šõddãm, gu puõccu pã'rre õõđãžsue'jjid da õõđãsmuõraid, tã'l rããđai õõđummuš ij õ'nnest. Tãt jãã'dat siõmmnai siõmmnai rããđai hiãvvtummša. Äãim-muuttãs da vesttummuš vuei'tte vaaikted še puãstoo'ri da kompensã'stted nuu'bbi vaaiktõõžžid. Ouddmiãrkkãn njuãcklvõs tuõddãrvãã'rrkã'rrvin da tuõddãrkee'ddin puõccui vesttummušest vuãitt lee'd miõttlõs vaaiktõs, tõin tõt vuãitt keã'ppeed luãttšlaaj tu'kkẽšõõddmõõžž da âã'nned ã'lnn šlaajjkãã'dd mãngghãmmašvuõđ. Gu obb tuõddãrvuãdd lij puãzžhããid kruuggãst, vesttummušest lij mõõnne tããss'sãž ju'n-a miõttlõs le'be pannmiõttlõs vaaiktõs ãlddsin pukid tuõddãrluãttšlaajid. Viõusãs ve'stteeãdd šõddeem hããi'tai uu'cceem diõtt tuõddãrã'sštobddijoukk ehdãt ve'stteeãdd õhjeem da puãzžjãnnamjãrrõõžž õõudãsviikkõõžž (Kontula, T. & Raunio, A. (toim.) 2018).

Professoor Lauri Oksanen jãã'dtem tu'tkkẽemjoukk mie'ldd kie'ssvesttummuž till'lõõvmmõš luãđ mããine'ld pue'rmõs vuei'tlvaž naa'lin puu't'tãt vuõiggããu'kid luãđ mãngghãmmašvuõ'tte. Optimaalãž puãzžvesttummušin vuei'tet vaaikted še illçõõnnmõ'sše, äãim-muttãz tuõ'll'jummušã da hãã'rves tuõddãr-raã'zzi seillmõ'sše.

Lãã'ssen ä'rttel vãldd e'tkkõõžž tuejjeem lokku Antti Rinne halltõsprograamm kii'rjummuž, koon mie'ldd "Oõu'deet puãzjekonomia õõudãsviikkõõžž kanntee'jen, keãll'jee'jen da kulttuursãnji miãrkteei jie'llemvue'kken".

Ä'rttel keãçç, što puãzžjãnnmi âã'nnemplan rãjja kõskksãnji LUKE siãzttõõžžid da õõudbeã'lnn çuã'jtum halltõsprograamm tããvtõõžžid. Äã'nnemplanin lij vuãittmõš suãvted õ'hte vue'zzin risttreiddsa

- puãzžjãnnmi âã'nnem taarb da vuei'tlvažvuõđ,
- puãzžjãnnmi keãll'jeei âã'nnem õõlgtummuž da jee'res tuejje'eji vaaiktõs puãzžjãnnam keãll'jeei âãnnmõ'sše,

- Di alggmeer saa'mi vuõiggâdvuõtt vue'kkâ'tted ķiõlâs da kulttuu'res mie'ldd looggee'l ä'rbbvuõdlaž jie'llemvue'jjid, kooi õõđ puäz3hâidd lij.

Puäz3jânnam hâidd- da ââ'nnemplaani siiskõs

Vää'ldee'l lokku oudbeä'lnn čuä'jtum LUKE rapoortâst čuä'jtum puäz3jânnam friskkvuõ'tte vaaikteei tuejjeei, ä'rttel âânn vääžn'jen, što puäz3jie'llemvue'kk jiijjâs vue'zzest čõnnâätt tuejjeed tuâimid tä'lvkuäivaspaai'ķi pe'sttemoodd pue'reem diõtt di ķie'ssäiggsaž puäz3jânnamâânnmõõžž optimâsttmõššân. Ä'rttel âânn vääžn'jen, što paalgâskâ'ddvuõttsaž plaan ä'nne se'st konkreettlaž da vaaikteei tuâimid tä'lvkuäivaspaai'ķi ķeäll'jeei puâđoodd staanmõššân di puäz3jânnamâânnmõõžž ķeäll'jeei âânnmõõžž pue'reem diõtt. Paalgâskâ'âdd liâ jee'resnallšem, nääi't ä'rttel e'tķkad jee'resnallšem vaajtõsmääinaid puäz3jânnam âânnmõõžž oudâsviikkmõššân.

Paalgâskâ'ddvuõttsaž puäz3jânnam hâidd- da ââ'nnemplaani vuâđđan tuâimmje'če paalgâskoo'ddi ä'rttla ii'jjin 2018 da 2019 tuejjeem e'tķkõõžž paalgâskoo'ddi puäz3jânnam di puäz3hâaid sââ'jest di paalgâskoo'ddi puäz3hâiddplan.

Paalgâskoo'ddin õõlgteeinallšem hâidd- da ââ'nnemplanin da tõi raajmõõžžâst ärvvtõõlât še puäz3meä'ri ohjjeem taarb puõccui tuejjeem mäaddšõddeemskääđai ķiõččâmvue'jjest. Puäz3jânnam hâidd- da ââ'nnemplan âlgg ââ'nned se'st še plaan puäz3ķiõččâm resursâsttmõõžžâst da mäaddšõddeemskääđai cõggmõõžžâst.

Ä'rttel e'tķkad, što paalgâskâ'dd vaalaš vue'lnn čuä'jtum kue'htt tuâim da e'tķkad tuâimi raajjâmnää'l ii'jjid 2022-2030:

1. Uu'ccmõsân 7 % jie'llempuäz3meä'r ķeä'ppummuš kõskkvuõđâst šuurmõs sââ'všum jie'llempuäz3meärra

Tuâimin paalgâskâ'dd tu'mmai ķeä'ppeed puäz3meä'r šuurmõs sââ'všum jie'llempuäz3meä'rest uu'ccmõsân 7%. Tuâimin ķiõččlõõđât lââ'zzted tä'lvkuäivaspaai'ķi jee'elmeä'r puäz3jânnamteâdd ķeä'ppee'l.

2. Ääi'jeld a'lğģe kâddmõš 1.6.-15.11. kõõsk pooddâst

Tuâimin paalgâskâ'dd čõnnâätt kâ'dded ääi'jeld čõhččtäälvest 2/3 (67 %) puäz3hâiddee'jj kâ'ddempuõccuin. Kâddmõõžž a'lğģe lee'd tuejjuum skamm-mannu peäl räjja mõõnee'st. Tuâim täävtõssân lij šeä'stted tä'lvkuäivaspaai'ķid uu'cee'l kâ'ddempuõccui tä'lvväiggsaž puäz3jânnam âânnmõš.

3. Jee'elpuäz3jânnam sââ'j pue'rummuš

Tuâimm vuäitt ââ'nned se'st puäz3jânnamjârrõõžž oudâsviikkmõõžž puõccuid ķiõččâm le'be čuälläiddrâ'tķķummši veakka. Tuâim täävtõssân lij jââ'dted puõccui jââttmõõžž da vesttummuž di cõggâd puõccuid tanccmen jee'eljânnam muõttgâte'mes poodd. Puõccu a'lğģe ķiõččâd meâdda tä'lvkuäivaspaai'ķķvuu'din õuddâl muõtti suddâm ķeâđđa.

4. Ķie'sspuäz3jânnamjârrõõžž oudâsviikkmõš

Tuâimm âânn se'st puõccui ķie'ssvesttummuž jââ'dtem nu't, što tõin õõu'deet luâđ määñghämmsažvuõđ da cõggeet miõsttõõvmmõõžž. Jââ'dtee'l puõccuid vuei'tlva jîânnai meâdda še põõrti da mäaddšõddummuž

vuu'din vuei'tet keä'ppeed še puäz3håaid da jee'res intressjoouki da jie'llemvue'jji kōskksaid risttreeidaid. Keässa puõccu a'lğge jåå'dted ve'stted vuu'did, koin vesttummšest lij åu'kk luåđ määngghämmsažvuõ'tte.

5. Paalgâskoo'ddi õhttummuš

Tuåimm åånn se'st jiõççtäättlaž paalgâskoo'ddi õhttummušid. Tuåim täåvtõssån lij puäz3jånmin tuejjeed määngpeällsab da raajjåd jeånab tuåimmjeei paalgâskoo'ddid, puäz3jånmi määngghämmsažvuõđ låå'zstummuš da tuåimmjeei puäz3jånnamjårrõõzz jå'rjstummuš di puäz3håiddtuåji pue'reem da kuuli šeå'sttummuš. Kooi-ne vuu'din čiõggårkåå'ddi jiõççtäättlaž õhttummuš le'be õhttsažtuåj låå'zstummuš vie'kkte'çi čiõggårkåå'ddi puäz3jånmi määngpeällsmåttmõ'sše da puõccui puäz3jånnamjårrõõzz da puäz3jånnamåånnmõõžž oudåsviikkmõ'sše.

Puäz3jånnam håidd- da åå'nemplaani priimm'mõš da vuåppmõš

Mådd- da meå'cctåällministeria va'ste'çi šiõttõsvuåđđåå'sšin. Plaanid priimçi Lappi JTP-kõõskõs. Lappi JTP-kõõskõõzz jie'llemvue'kk- da pirrõs -vasttõsvuu'd råu'kke plaanin ceålkalm puäz3ekonomia pue'ttiåi'ğgã'rtlin, Paalgâskåå'dd õhttõõzzåst da sää'mvuud paalgâskoo'ddi vue'zzest Sää'mtee'ğgest. Plaani vuåppmõõžžåst va'ste'çi Lappi vu'vddvaaldåšmkoontår. Paalgâskåå'dd õhttõs vuå'pste'çi da ohje'çi plaani raajjmõõžž, jõs paalgâskå'dd tõn raaukçe.

Siåzttõõzz tuåj juå'tkkem diõtt

Å'rttel e'tkkad paalgâskå'dd vuõttsaž puäz3jånnam håidd- da åå'nemplaani valmštõõllmõ'sše nu't kuei't ee'jj valmštõõllåmää'j. Å'rttel siåzttååll ministeria meå'rreed puäz3ekonomia pue'ttiåi'ğgã'rttel, kåå'tt vuåitt tuåimmjed åå'nemplaani vuå'pstemjoukkån. Paalgâskå'dd vuõttsaž håidd- åå'nemplaani õõlgçi lee'd raajjåmvalmmšen 1.6.2022.

Å'rttel åånn juåtkkçiõlgtõõzz årvvi'žžen puäz3mie'rvvåå'r, kuå'ss jiõççtäåttlånji puäz3meå'r keä'ppeei paalgâskoo'ddi kuåras kuåđđjeei puäz3lååkk serddje'çi õhttsaž värå, ko'st pue'r puäz3håiddnåå'l kriteer tiuddee paalgâskå'dd vuåitçi åånnad puäz3lååggas kaggmõõžž joo'tti påjja. Tuåimin kicçlõõđçeš jåå'dted puäz3meå'r tok, ko'st vue'z3puu't'tõs lij miårkteei da ko'st vålđdtuåimlaž puäz3vuå'mstee'ji mie'rr lij jõnn tåå'steådde' l puäz3lokku, ij-ka puäz3meå'r låå'zstummuš tuejjed vaaruåli'žžen puäz3jånnam kue'ddemoodd. Pue'ttiåi'ğgã'rttelst õõlgçi smiõttåd kriteerid vuei'tlva vää'r pãåi'k šõddåm paalgâskå'dd vuõttsaž puäz3meå'r õccnem vuei'tlvå'sttem paalgâskå'dd vuõttsa puäz3meå'r kaggmõõžž vuei'tlvåsttmõõžž nuu'bbest paalgâskåå'ddest.

Sää'mte'ğg siåzttõõli 14.11.2019 õnnum saaggstõõllmõõžžåst pue'ttiåi'ğgã'rttel årvvtõõllåm 15.11 pei'vvmeå'r paaldåst tuåggraaj "da/le'be oudål tä'lvvkuåivaspaai'kid serddmõõžž" åå'nem- da håiddplan tiu'ddepiiijmõõžž çåuddeen.

Pue'ttiåi'ğgã'rttel õõlgçi smiõttåd še puäz3kiõççåmtuårjeem-maalid nu't tä'lvvkuåivaspãåi'k gu kie'ssciõgrdõõgg åånnmõõžž optimåsttmõšsån da vuei'tlvaid ålsmåttmõõžžid paalgâskoo'ddi jiõççtäåttli'žžen õhttummušen. Låå'ssen å'rttel õõlgçi tuejjeed ehdtõõzzid jee'res maanåånnmõõžž puäz3hoiddu raajjåm hãåi'tai uu'cceem diõtt da hãåi'tai ouddu'tmmjummså.